

Lisansüstü Tez Danışmanlığı: Yol Mu Keser? Yol Mu Açar?

Postgraduate Thesis Supervision: Blocks the Way or Paves the Way?

Hanifi Parlar¹ , Büşra Yiğit¹

¹ İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye

Özet

Tez danışmanlığı, lisansüstü eğitim sürecinde öğrencilerin tez çalışmalarını yönlendiren ve destekleyen önemli bir aşamadır. Bu süreç, öğrencilerin akademik gelişimini etkileyen ve tez çalışmalarının başarılı bir şekilde tamamlanmasını sağlayan kritik bir role sahiptir. Ancak, tez danışmanlığı süreci karmaşık ve zorlu olabilir ve öğrenciler için olumlu veya olumsuz deneyimlere neden olabilir. Öğrencilerin tez sürecinde yaşadığı olumlu ve olumsuz deneyimleri ele alarak, tez danışmanlığı sürecinin önemini ve etkisini anlamaya çalışan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseninde tasarlanmış ve farklı alanlarda çalışan 20 öğrenci araştırmaya gönüllü katılım sağlamıştır. Görüşmeler çevrimiçi platformdan yarı yapılandırılmış biçimde gerçekleştirilmiş ve ortalama 45-55 dakika arası sürmüştür. Elde edilen veriler MaxQda 2020 aracılığıyla analiz edilmiş ve toplamda 3 tema ile 8 koda ulaşılmıştır. Bulgular katılımcılardan direkt alıntılar ile sunulmuştur. Sonuç olarak, tez danışmanlığı sürecinde, öğrencilerin yaşadığı olumlu deneyimler; etkili iletişim, rehberlik ve mentorluk, özgüvenin artması, araştırma becerilerinin gelişimi gibi faktörlerle ilişkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin tez çalışmalarında başarılı olmaları ve kendilerini akademik alanda geliştirebilmeleri için bu olumlu deneyimlerin sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin tez danışmanlığı sürecinde yaşadığı olumsuz deneyimler ise danışmanlarla uyumsuzluk, iletişim sorunları, yetersiz rehberlik veya destek, zaman yönetimi zorlukları gibi faktörler öğrencilerin motivasyonunu düşürdüğü, devamlılığı azalttığı ve tez çalışmalarının kalitesini etkilediği anlaşılmıştır. Bu nedenle, olumsuz deneyimlerin önlenmesi veya çözülmesi için tez danışmanlığı sürecinin iyileştirilmesi önemli olduğu düşünülmüş ve bu araştırmanın, öğrencilerin deneyimlerini değerlendirerek, tez danışmanlığı sürecinin nasıl daha etkili hale getirilebileceği konusunda değerli bilgiler sunmayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Tez Danışmanlığı, Tez Süreci, Fenomenoloji, Lisansüstü Eğitim.

Abstract

Thesis supervision is a crucial stage in the graduate education process that guides and supports students throughout their thesis work. This process plays a critical role in influencing students' academic development and ensuring the successful completion of their thesis studies. However, the thesis advising process can be complex and challenging, often leading to both positive and negative experiences for students. This study aims to understand the importance and impact of the thesis advising process by exploring the positive and negative experiences of students during the thesis process. The research was designed using a phenomenological approach, one of the qualitative research methods, with 20 students from different fields voluntarily participating in the study. Semi-structured online interviews were conducted, each lasting 45-55 minutes on average. The data were analyzed using MaxQda 2020, resulting in three themes and ten codes. The findings are presented with direct quotes from the participants. The results revealed that positive experiences during the thesis advising process were associated with factors such as effective communication, guidance and mentoring, increased self-confidence, and the development of research skills. These positive experiences are deemed essential for students' success in their thesis studies and for their academic growth. On the other hand, negative experiences were linked to factors such as incompatibility with supervisors, communication issues, inadequate guidance or support, and time management difficulties. These challenges decreased students' motivation, led to reduced attendance, and affected the quality of their thesis work. Therefore, it is important to enhance the thesis advising process to prevent or address these negative experiences. This study aims to provide valuable insights on how to improve the thesis advising process and make it more effective by evaluating students' experiences.

Keywords: Thesis Supervisor, Thesis Process, Phenomenology, Graduate Education.

İletişim / Correspondence:

Arş. Gör. Büşra Yiğit
İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan
ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Eğitim
Bilimleri Bölümü, İstanbul / Türkiye
e-posta: byigit@ticaret.edu.tr

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 15(1), 111-127. © 2025 TÜBA
Geliş tarihi / Received: Temmuz / July 24, 2023; Kabul tarihi / Accepted: Temmuz / July 9, 2024

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Parlar, H. & Yiğit, B. (2025). Lisansüstü Tez Danışmanlığı: Yol Mu Keser? Yol Mu Açar? *Yükseköğretim Dergisi*, 15(1), 111-127. <https://doi.org/10.53478/yuksekogretim.1329470>

ORCID: H. Parlar: 0000-0002-6313-6955; B. Yiğit: 0000-0003-1179-0127

Eğitim, kişinin yaşadığı hayat içinde değişen ve gelişen şartları anlamasında ve yorumlamasında bilmeye ihtiyaç duyduklarını sistematik bir yolla öğrenmesi sürecidir. Günden güne gelişen şartlarda, ülkeler için gerekli olan yüksek nitelikli insan gücünün sağlanmasında lisansüstü eğitimin önemi büyüktür (Özmen & Güç, 2013). Lisansüstü eğitim, lisans eğitiminden farklı olarak bireye daha kapsamlı bilimsel araştırma yapma, karmaşık sorunları çözmeye, mesleki alanlarda uzmanlaşma, bilgi üretme ve sentez yapma yöntem ve becerilerini kazandırmayı amaçlar. Günümüzde, üniversitelerde öğretim elemanı yetiştirilmesinin yanı sıra endüstriyel alanlarda ve diğer iş alanlarında da yüksek lisans ve doktora derecelerinin aranır hale gelmesi, lisansüstü eğitime olan ihtiyacı daha da artırmıştır. Lisansüstü eğitim, bireylere hem akademik hem de iş hayatında başarılı olabilmeleri için gerekli olan nitelikleri kazandırmaktadır (Karaman & Bakırcı, 2010; Kavgacı ve ark., 2012; Varış, 1972). Lisansüstü eğitime hak ettiği değerin verilmesi ve yaşanan problemlerin çözülmesi bir gerekliliktir (Sevinç, 2001). Üniversiteler, toplumsal yaşamın yanı sıra bireysel yaşamı da düzenleyen önemli kurumlardır (Yıldız, 2014; aktaran Eskici & Çayak, 2017). Toplumsal bağlamda bireyin karakter gelişimine katkıda bulunmanın yanı sıra, mesleki gelişime de yön verme misyonunu üstlenirler (Eskici & Çayak, 2017). Lisansüstü eğitimin niceliği ve niteliği, toplumsal gelişmişlik düzeyinin önemli bir göstergesidir (Şahin ve ark., 2011). Üniversitelerdeki lisansüstü faaliyetler, enstitüler aracılığıyla yürütülen eğitimin bilimsel ve sistematik düşünsel yetiye dayalı olarak bilim uzmanları yetiştirmedeki rolüyle öne çıkmaktadır. Ülkemizde eğitim biliminin bilim olarak gelişmesi, eğitimin niteliğinin artmasına katkı sağlar ve bu gerçek genel olarak kabul edilmektedir (Akçay, 2007).

Yüksek lisans ve doktora süreci, bir bilim insanı olma yolculuğunun temelini oluşturur ve oldukça zorlu ancak son derece tatmin edici bir deneyimdir. Bu süreç, akademik ve araştırma becerilerinizi geliştirme, özgün bilgi üretme ve bilimsel topluluğa katkıda bulunma fırsatı sunar. Bu eğitim sürecinde, öğrenciye eğitim alanını kapsayan bilgi, tutum ve becerilerin yanı sıra, özellikle tez çalışması sırasında kullanacağı araştırma yöntemleri ve bilimsel tutum kapsamlı olarak kazandırılmalıdır (Erdem, 2012; Karakütük, 2002). Lisansüstü eğitimin temel amacı, bilim üretmek ve buna ek olarak bilim insanları yetiştirmektir. Bilim insanı, aktif araştırmacı niteliğe sahip, sorgulayan ve bilgi toplayan bir uğraşı alanında bilimsellikle içselleşmiş yaşamı benimsemiş kişidir. Bu özelliklere sahip bireylerin, olumlu yönde hırslı, tarafsız, kendini yenileyebilen ve sürekli araştırma ve sorgulama yeteneğine sahip olmaları beklenir. Eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı düşünceyi benimseyen ve öğrenmeye açık bireylerdir. Bu niteliklere sahip bireylerin yetişmesinde önemli bir rol oynayan unsur ise lisansüstü eğitimidir (Başer ve ark., 2005; Dilci, 2019).

Yüksek Öğretim Kurulu'nun verilerine göre 2021-2022 eğitim yılında lisansüstü eğitim gören toplam öğrenci sayısı 467.811'dir (YÖK, 2021). Lisansüstü öğrenci sayısında yaşanan artış, doğrudan tez sayısının artışına neden olmaktadır. Bu durum, tez danışmanı ve öğrenci arasındaki ilişkiyi, tez yazma sürecini, sürecin kalitesini ve ilgiyi etkilemektedir (Özoğlu, 2010; Sayan & Aksu, 2005; Sevinç, 2001; Sezgin ve ark., 2012; Tosun, 2001). Tezin zamanında tamamlanabilmesi ve ortaya konan ürünün literatüre katkı sağlaması için planlı, disiplinli, dikkatli bir çalışmanın yanında iyi bir danışmanlık gerekmektedir. Tez yazım sürecinde belirgin ilerlemeler kaydedilmemesi hem öğrenci hem de danışman açısından tezin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Danışmanlık sürecinde açık beklentilerin ve yol haritasının belirlenmesi, danışman ve öğrencinin iş birliği yapabilecekleri daha iyi bir çalışma ortamı sağlayabilir (Maor & Fraser, 1995). Öyle ki üniversitelerde lisansüstü eğitim alan öğrenciler için tez danışmanlığı süreci, akademik başarılarını belirleyen ve profesyonel gelişimlerine katkı sağlayan önemli bir aşamadır. Tez danışmanlığı, öğrencilere araştırma becerilerini geliştirme, bilimsel düşünme yeteneklerini kullanma ve uzmanlık alanlarında derinlemesine bilgi edinme fırsatı sunmaktadır (Schwarz, 1997).

Tez danışmanlığı süreci öğrenci ve tez danışmanın iş birliği içerisinde şekillenen bir dönemdir. Danışman ve öğrenci, bu süreci etkili, kaliteli ve verimli tamamlamak için çaba göstermelidir. Öğrenci merkezli bir tutum benimsediğinde, buyurgan talimatların hakimiyeti yerini öğrenciye karşı daha sıcak ve eşit bir yaklaşıma bırakır. İyi danışmanlık becerileri öğrenilebilir ve geliştirilebilir.

Lisansüstü programlarda, tez danışmanının öğrencinin gelişiminde önemli bir rol oynadığı kabul edilir. Ancak, danışmanın öğrencinin tezine müdahalesi, dengeli bir şekilde yapılmalıdır. Danışmanın yaptığı eleştiriler, tezin kalitesini artırmaya yönelik olmalı ve öğrencide yetersizlik hissi uyandırmamalıdır (Danışmanlık Rehberi, 2010).

Lisansüstü eğitimde tez danışmanlığı öğrenciye destek olmayı, cesaret vermeyi ve rehberlik yapmayı içerir (Goldstein, 2003). Bu sürecin başında öğrenci öğrenmeyi bekleyen edilgen bir roledir. Tez danışmanı ise öğrenci için bir rol model olup, öğretme, gözlemlenme, teşvik etme, tavsiye verme ve kontrolü sağlama gibi görevlere sahiptir (Sands ve ark., 1991). Benzer biçimde Anderson ve Shannon da (1988) yaptıkları çalışmada tez danışmanının bu görevlerinin önemini vurgulamaktadır. Ehrich ve Hansford (1999) ile Mathews (2003) de aynı şekilde, tez danışmanlığının öğrenciye öğrenme, kariyer planlama ve gelişim konularında yardımcı olduğunu vurgulamaktadır.

Lisansüstü eğitim programlarına kayıtlı öğrenciler tez sürecine geldikleri dönemde ise kendilerini daha önce yaşadıkları deneyimlere benzemeyen, alışılmadık dışında bir durumda bulurken; yeni görevlerini tamamlamak ve

tez sürecinin gereklerini karşılamak konusunda zorluk çekmektedirler (Bakioğlu & Gürdal, 2001). Tez öğrencileri uzmanlık ya da doktora derecesi elde etmek için zorlu bir son aşamaya başlamak, tez üzerinde sorumluluğunu kabul etmek ve sürekli gelişime açık olmak, kaliteli bir araştırma yapmayı öğrenmek, tez danışmanı ile başarılı ve sürdürülebilir bir iletişim kurmak, stres ve zaman yönetimi sağlamak, tezde intihal oranını düşük tutarak orijinalliğe yaklaşmak gibi birçok faktör ile baş etmek ile yükümlüdür (Cryer, 1996). Tüm bu etmenlerin en önemli amacı ise sosyal ve akademik becerilerin bütüncül biçimde kazandırılmasıdır (Lyons ve ark., 1990).

Karakütük (2002) çalışmasında, lisansüstü öğretim programlarında görev alacak öğretim üyelerinde belirli standartlara bağlanmamış niteliklerin olumsuz etkilerine dikkat çekerken, lisansüstü eğitim sürecinin nitelikli bir şekilde yürütülebilmesi için öğretim üyelerinin sahip olması gereken niteliklerin belirlenmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu durum, lisansüstü eğitimde kaliteyi ve verimliliği sağlamak için dikkate alınması gereken bir konudur. Araştırmaya göre, öğretim üyelerinin belirli niteliklere sahip olması, öğrencilerin iyi bir rehberlik ve yönlendirme almasını, araştırma becerilerini geliştirmesini ve tez çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamlamasını sağlar. Bu nedenle, lisansüstü öğretim programlarında görev alacak öğretim üyelerinin nitelikleri üzerinde belirli standartların belirlenmesi önemlidir (Ortaş, 2003).

Lisansüstü eğitim sürecinin başarıyla tamamlanması ve nitelikli öğretim üyelerinin yetiştirilmesi, lisansüstü eğitime ilgili politikaların netliğine, beklentilerin belirlenmesine, programla yetiştirilmek istenen insan tipinin özelliklerinin tanımlanmasına, beklentilerle gerçekleştirilen faaliyetler arasındaki uyuma, kaynakların nicelik ve niteliğine, danışman ve öğrenci rollerinin gerçekçi bir şekilde yerine getirilmesine ve öğretim üyelerinin nicelik ve niteliklerine bağlıdır (Karadağ & Özdemir, 2017). Bu doğrultuda çalışmanın önemine bakıldığında, lisansüstü tez yatırım konusunda stratejik olarak seçici bir bakış açısı ele alınarak ele alınmaktadır. Geleneksel literatürde, tez tavsiyesinde genellikle sadece bir rehberlik ve akademik yönlendirme süreci olarak ele alındığı görülmektedir. Ancak bu çalışma, tez danışmanlığının öğrenci-danışman ilişkisi üzerine incelemeler yaparken, bu konuyla ilgili akademik ve kişisel gelişim süreçlerinin nasıl şekillendiğine odaklanmaktadır. Ayrıca, çalışmanın yalnızca lisansüstü tez öğrencileri için değil, tez danışmanları üzerinde de önemli bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Tez danışmanlığı ile ilgili tez öğrencilerinin görüşleri nelerdir?
- Tez sürecinde danışman ve öğrencilerin sorumlulukları nelerdir?
- Danışman-tez öğrencisi iletişimi ve iş birliği nasıl olmalıdır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Lisansüstü öğrencilerin tez dönemi deneyimlerinden yola çıkarak gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Bu desen kişilerin deneyimlerine ve deneyimleri bağlamında gelişen algılarına odaklanmaktadır (Creswell, 1998; Patton, 1990). Çalışmanın veri kaynağını yüksek lisans veya doktora tez sürecini tamamlamış katılımcıların görüşleri oluşturmuştur. Kişiler yaşam süreci içinde birçok deneyim edinir ve bu deneyimler iç dünyayı oluşturur. İç dünyada sahip olduğumuz bilgiler bilincinde olduğumuz ancak üzerine derinlemesine bilgiye sahip olmadığımız olgulara dayanır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Fenomenoloji deseni, içsel deneyimlere odaklanarak derinlemesine bir inceleme fırsatı sunar. Bu araştırma yaklaşımı, bireylerin deneyimlerini anlamak, anlam verme süreçlerini keşfetmek ve iç dünyalarını derinlemesine incelemek amacıyla kullanılır. Katılımcıların gözlemlenemeyen içsel deneyimlerini, düşüncelerini, duygularını ve anlamlarını anlamak için fenomenoloji deseni tercih edilir. Bu yöntem, araştırmacıların katılımcıların kendi perspektifleri ve anlayışları üzerine odaklanmasını ve katılımcıların dünyasına girmesini gerektirir. Fenomenolojik araştırmalar, bireylerin içsel dünyalarını anlamak ve insan deneyimini daha derinlemesine kavramak için güçlü bir araştırma yaklaşımı sunar. Psikoloji, sosyoloji, eğitim, sağlık bilimleri gibi çeşitli alanlarda fenomenoloji deseni etkili bir şekilde kullanılmaktadır (Schwandt, 1997; Çarpar, 2020; Yalçın, 2022).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu meydana getiren katılımcıların araştırma yapılan konuya dair deneyimlere sahip olması önemli bir noktadır (Patton, 2014). Çalışmanın amacına uygun olarak nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen yöntemlerden biri olan amaçlı örneklem türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmış ve 20 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada kullanılan örneklem seçim yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesinin amacı, çalışılan konuya taraf olan göreceli olarak küçük bir örneklem grubunda çeşitliliği artırmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Çalışma grubuna dahil edilen kişilerde kadın ve erkek sayısının dengeli olmasına dikkat edilmesinin yanında, farklı üniversitelerde farklı bölümlerden mezun olmaları, tez danışmanlarının farklı unvanlara sahip olmaları, yüksek lisans veya doktora programlarını bitirmeleri ölçütleri uygulanmıştır. Bu sayede belirlenen çalışma grubu tez döneminde yaşanan benzer ya da farklı deneyimlere dair, zengin veri toplama imkânı sunmuştur. Katılımcılara dair özellikler aşağıda bulunan Tablo 1 aracılığıyla verilmiştir.

Tablo 1
Katılımcılara ve Tez Danışmanlarına Dair Özellikler

Katılımcı	Cinsiyet	Eğitim	Tez Dan. Unvanı ve Cinsiyeti	Bölüm	Tez Danışmanı ile İletişim
K1	Erkek	Yüksek L.	Prof.Dr./Kadın	Klinik Psikoloji	Zor/ Yüz Yüze/ Mail
K2	Erkek	Doktora	Doç.Dr./Kadın	Müzik ve Sahne Sanatları	Kolay/ Yüz Yüze/ Telefon
K3	Kadın	Doktora	Doç.Dr./Kadın	Kadın Çalışmaları	Zor/ Yüz Yüze/ Mail
K4	Erkek	Doktora	Dr./Erkek	Siyaset Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler	Kolay/ Yüz Yüze/ Mail
K5	Kadın	Yüksek L.	Dr. /Erkek	Reklamcılık	Kolay/ Online/ Telefon
K6	Kadın	Yüksek L.	Prof.Dr./Kadın	Uygulamalı Psikoloji	Kolay/ Yüz Yüze/ Mail
K7	Kadın	Yüksek L.	Doç.Dr./Kadın	Göç Çalışmaları	Zor/ Online/ Telefon
K8	Kadın	Doktora	Prof.Dr./Kadın	İstatistik	Kolay/ Yüz Yüze/ Telefon
K9	Erkek	Doktora	Doç.Dr./Kadın	Siyaset Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler	Kolay/ Yüz Yüze/ Mail
K10	Kadın	Doktora	Prof.Dr./Erkek	Biyoistatistik	Kolay/ Yüz Yüze/ Telefon
K11	Kadın	Doktora	Doç.Dr./Erkek	Klinik Psikoloji	Kolay/ Yüz Yüze/ Telefon
K12	Kadın	Yüksek L.	Doç.Dr/ Erkek	Eğitim Yönetimi	Zor/ Yüz Yüze/ Telefon
K13	Erkek	Doktora	Prof.Dr./ Kadın	Makine Mühendisliği	Zor/ Online/ Mail
K14	Erkek	Yüksek L.	Prof.Dr./Erkek	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi	Kolay/Online/ Mail
K15	Kadın	Doktora	Prof.Dr./Erkek	İşletme	Zor/ Online/ Telefon
K16	Kadın	Yüksek L.	Prof.Dr./Kadın	Eğitim Yönetimi	Zor/ Yüz Yüze/ Mail
K17	Kadın	Yüksek L.	Doç.Dr/ Erkek	Aile Danışmanlığı	Kolay/Online/ Mail
K18	Erkek	Doktora	Prof.Dr./Erkek	Tıp Fakültesi/Mikrobiyoloji	Kolay/ Yüz Yüze/Telefon
K19	Erkek	Yüksek L.	Prof.Dr./Erkek	Endüstri Mühendisliği	Zor/ Yüz Yüze/ Mail
K20	Kadın	Yüksek L.	Prof.Dr./ Kadın	Çocuk Gelişimi	Zor/Online/ Telefon

Araştırmaya katılan çalışma grubunda 12 kadın, 8 erkek katılımcı yer almıştır. Katılımcıların tez danışmanlarının unvanları ve cinsiyetlerine ilişkin özelliklerin yanında tez süreci boyunca kurdukları iletişime dair özellikler ile Tablo 1 aracılığıyla sunulmuştur.

Veri Toplama

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği tercih edilmiştir. Literatür taraması yapılarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmış ve uzman görüşüne sunulmuştur. Araştırmacı, belirli bir deneyim veya olay hakkında derinlemesine anlayış elde etmek için özenle seçilmiş araştırma sorularını belirlemiştir (Çelik ve ark., 2020). Yapılan literatür taraması, yarı yapılandırılmış görüşme formunun güvenilirliğini ve geçerliğini artırmak için önemli bir adım olmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırılan konu hakkında derinlemesine sorular sormayı ve yetersiz veya anlaşılması zor soruları açıklayarak tekrar sorma avantajı sunmaktadır. Görüşme formunun ilk bölümünde, katılımcıların cinsiyeti, mezun oldukları yüksek lisans ya da doktora bölümü, tez

danışmanlarının cinsiyeti, yaşları ve unvanları hakkında bilgi toplamak amacıyla sorular yöneltilmiştir. İkinci bölümde ise literatür taraması sonucunda oluşturulan 16 soru yer almaktadır. Bu sorular, araştırmacının odaklandığı konuyla ilgili derinlemesine bilgi elde etmeyi amaçlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların tamamı aşağıda verilmiştir.

1. Danışmanınızı siz mi seçtiniz? Atandı mı?
2. Danışmanınızla ilk görüşmenizde neler konuşuldu?
3. Tez danışmanlığı süreciniz nasıl ilerledi? Detaylıca anlatır mısınız?
4. Teze başlamadan önce tez öneri dokümanı hazırladınız mı?
5. Tez yolculuğunuzu başladığınız danışman ile mi tamamladınız?
6. Tez danışmanınızdan süreç içerisinde gerekli desteği gördüğünüzü düşünüyor musunuz? Nasıl bir destek sağladı?
7. Tez danışmanınıza rahatlıkla ulaşabildiniz mi? Bu süreçte kaç kez yüz yüze/ online görüştiniz?
8. Tez danışmanınızı 3 kelime ile tanımlayacak olsaydınız ne olurdu?

9. Tez danışmanınız ile iletişiminize engel durumlar yaşandı mı? Bu iletişim engellerini ortadan kaldırmak için neler yaptınız?
10. Tezinizi uzattınız mı? Uzadı ise bu konuda danışmanın olumsuz etkisi oldu mu?
11. Danışmanınızın tez savunmasındaki tutumu nasıldı? Zorlandığınızı yerde gerekli desteği ya da yönlendirmesi oldu mu?
12. Size göre danışman nasıl olmalı? Bilgi, beceri, davranış, tutum ve duruş bakımından anlatınız?
13. Size göre tez sürecinde öğrenci nasıl olmalı? Nasıl davranmalı? Neler yapmalı, neler yapmamalı?
14. Danışmanınızdan beklentinizi bir cümle ile ifade olacak olsanız ne derdiniz?
15. Tez sürecinde danışmanınızdan elde ettiğiniz (olumlu-olumsuz) kazanımlarınız neler oldu?
16. Şu an tezinizi tekrar yazacak olsaydınız neleri değişik yapardınız? Neden?

Görüşme öncesinde katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilerek, onam alınmış ve Zoom platformu üzerinden gerçekleşen görüşmeler izin alınarak kaydedilmiştir.

Veri Analizi

Nitel araştırmada gerçekleştirilen veri analizi, anlam bütünlüğü sağlamak ve verilerin temsil ettiği konuları açıklamak amacıyla kodlama ve yorumlama işlemlerinin yapıldığı bir süreçtir. Bu süreç, konuya dair anlamlı açıklamaların getirilmesini sağlar (Çelik ve ark., 2020). Bu işlemde amaç çeşitli verileri ayrıştırarak, detaylı biçimde birleştirerek ve birbirinden farklı verileri karşılaştırarak ortak anlamlar üretmektir (Creswell, 2013; Flick, 2013). Nitel araştırmaların analizinde temel olarak elde edilen ham verinin hacmini azaltmak amacıyla geniş ölçüde ele alınan verilerin özünü ortaya çıkarmayı, önemli başlıkları tanımlamayı ve verilerin anlamını anlaşılır biçimde ortaya çıkararak konuya dair mantıksal kanıtlar sunmayı sağlar (Patton, 2014). Araştırmada veri analizi esnasında uygulanan adımlara bakıldığında;

1. *Transkriptlerin Oluşturulması*: Görüşmeler esnasında kaydedilen ses veya video kayıtları, yazılı belgelere dönüştürülmüştür. Bu transkriptler, katılımcıların doğrudan ifadelerini metin formatında içermektedir. Tüm görüşmelerin birleştirilmesi sonucunda, 120 sayfadan oluşan veri seti elde edilmiştir.
2. *Transkriptlerin Temizlenmesi*: Transkriptlerin temizlenmesi, anlaşılması zor olan kısımların düzeltilmesi ve okunabilirliklerinin artırılması sürecidir. Bu adımda, konuşma bozuklukları, tekrarlanan ifadeler veya anlaşılabilirlik durumları düzeltilmiştir.
3. *Kodlama*: Transkript sonrası sürecin en önemli adımlarından biri kodlamadır. Araştırmacılar, transkriptlerde belirli konuları, anlamları tanımlayan kodları ve alt kodları oluşturmuştur. Bu kodlar, verileri düzenlemek ve analiz etmek için kullanılmıştır. Çalışmada verilen yanıtlar MaxQda 2020 programı kullanılarak kodlama stratejilerine göre kodlanmıştır.

4. *Veri Analizi*: Oluşturulan kodlar kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Araştırmacılar, verilerin anlamlı yorumlarını çıkarmak için analiz teknikleri ve yaklaşımlar kullanmıştır. Analizde katılımcılara ait özgün görüşlerin yansıtılması maksadıyla doğrudan alıntılar verilmiştir. Çalışmada katılımcılardan alınan cevapların kime ait olduğunu belirtmek için doğrudan alıntılar önüne (K1, K2, K3...K20) şeklinde kodlar eklenmiştir.

Araştırmacının Rolü

Nitel araştırma süreci, anlamaya yoğunlaşan ve kişiler için çalışmayı anlaşılır kılmaya odaklanan, kalitatif veri toplamaya ve gerçekleri olduğu haliyle saptırmadan yansıtan bir analize dayanan araştırma dönemidir. Araştırmacının rolü, niteliksel olarak araştırmanın her aşamasında kritik bir öneme sahiptir. (Creswell, 2014). Araştırmacıdan beklenen, yorumlama ve analizi gerçekleştirme sürecinde etkili ve objektif bir şekilde çalışmak, görüşmelerde katılımcılar ile etkin bir biçimde etkileşime geçmek ve sonuçların doğru bir şekilde muhafaza edilmesini sağlamaktır (Yıldırım, 1999). Bu çalışmada araştırmacıların rolüne bakıldığında sırasıyla;

- Veri toplama süreci içinde araştırmacılar, katılımcılarla güven ilişkisinin hâkim olduğu yakın etkileşim halinde olmuş ve bu doğrultuda gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır.
- Görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacı, kişilerin deneyimlerini anlamak için güvene dayalı bir bağ kurmuş ve duyarlı bir şekilde dinlemiştir.
- Araştırmacılar, verileri nesnel bir şekilde kullanmış ve analiz ederken ön yargılardan kaçınmaya çalışarak bulguları bir araya getirmiştir. Araştırmacılar kendi ön kabulleri ve önyargılarından etkilenmemeye özen göstermiştir.
- Araştırmacılar, etik ilkeleri gözeterek, mahremiyete saygı göstermiş ve gizlilik konusunda hassas davranmıştır.
- Araştırmacılar, sonuçları doğru ve ayrıntılı bir şekilde sunarken, araştırmacıların kendi ön yargılarının analizlerini etkilememesi için araştırma güvenilirliği ve geçerliliği konusunda dikkatli olmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlik, nitel araştırmalarda önemli iki kavramdır ve araştırmanın kalitesini belirleyen temel unsurlardır. Geçerlik, bir ölçme aracının veya bir araştırma sonucunun, gerçek durumu ne kadar doğru yansıttığını ifade ederken, güvenirlik, bir ölçümün veya bir araştırma sonucunun, tekrarlanabilirlik açısından ne kadar güvenilir olduğunu ifade eder. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle tez danışmanları ile ilgili deneyimlerin incelendiği çalışmada geçerlilik ve güvenirliğin sağlanması için kullanılan yöntemler şu şekildedir;

1. **Görüşme Formunun Hazırlanması:** Görüşme formunun, araştırmanın amaçlarına uygun olarak dikkatlice hazırlanmıştır. Bunun sebebi görüşme formunun, araştırmacının belirli konuları ele almasını ve katılımcıların deneyimlerini derinlemesine anlatmasını sağlamasıdır.
2. **Katılımcı Seçimi:** Katılımcıların seçimi, araştırmanın geçerliliğini etkilemektedir. Farklı alanlarda lisansüstü eğitim almış, farklı kurumlarda eğitim deneyimlere sahip, çeşitli özelliklerde ve farklı görüşlere sahip katılımcılar seçilerek geniş bir perspektif sağlanması amaçlanmıştır.
3. **Ön Görüşme:** Katılımcılarla yapılan ön görüşmeler, görüşme sürecini daha iyi anlamalarını sağlar ve görüşmelerin daha verimli ve anlamlı olmasını sağlamaktadır. Bu sebeple yarı yapılandırılmış görüşme sürecinden önce tüm katılımcılar ile araştırmaya dair bilgilendirilme yapmak üzere ön görüşmeler yapılmıştır.
4. **Görüşmelerin Kaydedilmesi ve Transkript Edilmesi:** Görüşmelerin ses kaydı yapılarak ve/veya notlar alınarak kaydedilmesi, görüşmelerin doğru bir şekilde analiz edilmesini sağlamaktadır. Alınan izinler ile kayıt altına alınan görüşmeler doğru bir şekilde transkript edilerek, verilerin doğru bir şekilde yorumlanması ve analiz edilmesi hedeflenmiştir.
5. **Araştırmacı Güvenirliği:** Araştırmacının araştırma sürecindeki objektifliği ve tarafsızlığı, araştırmanın güvenilirliğini etkileyebilir. Görüşmeleri gerçekleştiren araştırmacı kendi önyargılarını ve ön kabullerini sürekli olarak değerlendirerek ve bu bilinci araştırma sürecine entegre ederek, iç geçerliği güçlendirmeyi hedeflemiştir (Leedy & Ormrod, 1980; Creswell, 2007; Patton, 2014).

Bu çalışmada geçerliği sağlamak için araştırma sorusuna ve amacına uygun katılımcıların seçilmiş, araştırmanın amacına uygun sorular katılımcılara yöneltilmiş ve nitel araştırma yöntemlerinden uygun bir desen kullanılarak çalışma yürütülmüştür. Araştırmacının, araştırma sürecine fiilen katılımı ile, katılımcılarla güven ilişkisi kurulmuş ve daha doğru verilerin elde edilmesine ilişkin adımlar atılmıştır. Katılımcıların kendi deneyimlerini ifade etmelerine izin vererek dolayısıyla perspektiflerine saygı göstererek doğrudan ifadeler yer verilmiş, bu sayede iç geçerlik desteklenmiştir.

Çalışmada güvenilirliği sağlamak için araştırma sürecindeki tutarsızlıkların ve öznelliklerin en aza indirilmesi amaçlanmıştır ve bu doğrultuda araştırmacılar arası tutarlılığı sağlamada kodlama tutarlılığı testleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilerek, verilerin güvenilirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda araştırma sürecinde elde edilen verilerin kaydedilmiş ve gizlilik usulü doğrultusunda belgelenmiştir.

Bulgular

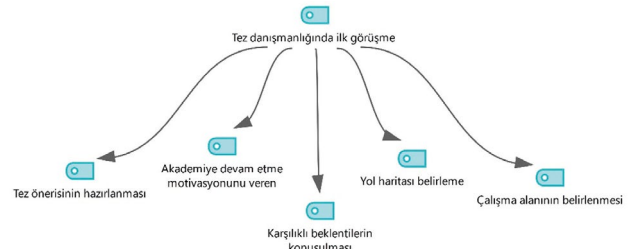
Katılımcıların tez sürecine ve süreçte tez danışmanları ile olan ilişkilerine ilişkin görüşleri, tez süreci teması altında tez sürecinde ilk görüşme, tez sürecinde ilerleyiş ve tez savunması kodları ile; tez danışması teması altında tez danışmanından beklentiler, yol gösterici bir tez danışmanından elde edilen kazanımlar ve tez savunmasında danışman tutumuna yönelik düşünceler kodları ile; tez öğrencisi teması altında tez öğrencisinde olması gereken özellikler ve öğrencinin tezine yönelik düşünceleri kodları ile bir araya getirilmiştir. Bulgular 3 ana tema ve 8 kod altında toplanmıştır.

Tez Sürecine İlişkin Bulgular

Tez Danışmanlığında İlk Görüşmeye İlişkin Bulgular

■ Şekil 1

Tez Danışmanlığında İlk Görüşmeye İlişkin Kod ve Alt Kodlar

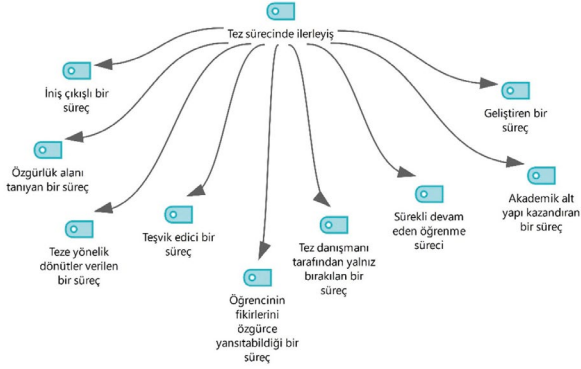
Katılımcıların tez süreçlerine ilişkin bahsettiği deneyimlerinden yola çıkılarak oluşturulan tez süreci teması, tez danışmanlığında ilk görüşme, tez sürecinde ilerleyiş ve tez savunması olmak üzere 3 ayrı koda ayrılmıştır. Bu kodlardan ilki tez danışmanlığında ilk görüşme kodu tez önerisinin hazırlanması, akademiye devam etme motivasyonu veren, karşılıklı beklentilerin konuşulması, yol haritası belirleme ve çalışma alanının belirlenmesi alt kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar ilk görüşme sürecini tez danışmanı ve öğrencinin gidişata yönelik fikir yürüttüğü bir başlangıç olarak ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K5 ilk görüşme sürecini "Hocam ile yaptığımız ilk toplantıyı hatırlıyorum daha önce hiçbir temasımız olmamasına rağmen oturduğumuzda hoca hemen beyaz bir sayfa açtı, benden de beyaz bir sayfa açmamı istedi sonra tez konumun üzerine biraz sohbet ettikten sonra benim neler düşündüğümü nasıl bir tez yazmak istediğimi bazı sorularla açmak istedi. Daha sonra biz teze dair bir iskelet yaptık içindekiler kısmını doldurmaya başladık elbette bu nihai çalışmamızda ile birebir değildi ama beni rahatlatan bir başlangıçtı." Olarak ifade ederken; K9 "İlk görüşmemizde doktora önerisi kapsamında bir çalışma planı hazırladık. Benim konum tasarımı tabanlı bir araştırma olduğu için ucu açık bir süreçti. Açıkçası bu sebeple tezin tam hali zaman içerisinde şekillendi." olarak ifade etmiştir.

Tez Sürecinde İlerleyişe İlişkin Bulgular

■ Sekil 2

Tez Sürecinde İlerleyişe İlişkin Kod ve Alt Kodlar

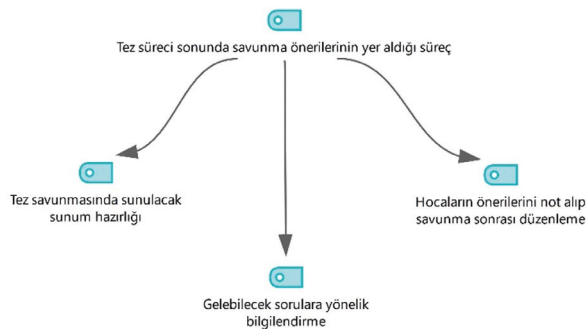

Tez süreci temasının ikinci kodu olan tez sürecinde ilerleyiş, iniş çıkışlı bir süreç, özgürlük tanıyan bir süreç, teze yönelik dönütler veren bir süreç, teşvik edici bir süreç, öğrencinin fikirlerini özgürce yansıtabildiği bir süreç, tez danışmanı tarafından yalnız bırakılan süreç, sürekli devam eden öğrenme süreci, geliştiren bir süreç ve akademik alt yapı kazandıran bir süreç alt kodları altında bir araya getirilmiştir. Tez sürecinde ilerleyiş ise bazı katılımcılar için gelişimsel bir süreç olarak ifade edilirken bazı katılımcılar tarafından değişken ve zor bir süreç olarak ifade edilmiştir. Katılımcılardan K19 Tez sürecinde ilerleyişini “*Tezi tüm yönleri ile üstlenen bendim. Hocamın en hassas olduğu konu bu senin tezin ben sana bir şey dediğim anda bunu sorgusuz kabul etmek zorunda değilsin, istediğinde düşündüklerini söylemek konusunda özgürsün, bu tezin eserin dedi. Süreç boyunca müdahale etmedi.*” şeklinde aktarırken K5 Sürecin stabil olmayışının üzerinde durmuş “*Tez süreci bence roller coaster gibi bir süreç, ne yazık ki bir düşünür bir çıktığım motivasyonunu sabit tutamadığım bir yolculuk...*” olarak ifade etmiştir. Katılımcılardan K12 tez sürecinde yaşadığı iletişim problemlerinin şu an doktora tez danışmanı belirlemede bu konuya titizlikle yaklaşmasında önemli bir faktör olduğunu anlatmış ve bu durumu “*Tez sürecim daha iyi olabilirdi ancak hocamdan mentorluk göremedim, ulaşamadım tekrar tekrar mail atmama rağmen bana dönüş yapmadı bu sebeple şu an doktora sürecimde itina ile ilgili bir danışman seçmeye çalıştım.*” olarak ifade etmiştir.

Tez Savunmasına İlişkin Bulgular

■ Sekil 3

Tez Süreci Sonunda Savunma Önerilerinin Yer Aldığı Süreç İlerleyişe İlişkin Kod ve Alt Kodlar

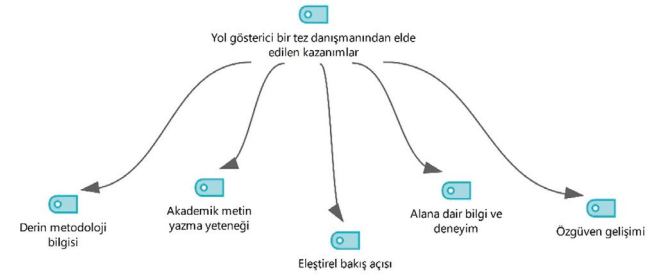
Tez süreci temasının üçüncü kodu olan tez süreci sonunda savunma önerilerinin yer aldığı süreç, tez savunmasında sunulacak sunum hazırlığı, gelebilecek sorulara yönelik bilgilendirme ve hocaların önerilerini not alıp savunma sonrası düzenleme olmak üzere 3 alt koddan oluşmaktadır. Katılımcılardan K4 tez savunma önerilerinin yer aldığı bu süreci “*Hocam benim tezimi okudu ve soru gelebilecek yerlerle alakalı birkaç işaretleme yaptı burayı sorarlarsa şöyle savunabiliriz çünkü biz seninle bunu zamanında şöyle konuşmuştuk belki ben sana söylemeyi unuttum ama buraya eklemeler yapabiliriz gibi son dakikaya kadar beni hazırlama üzerine bir motivasyonu vardı o da en az benim kadar heyecanlıydı diye düşünüyorum o sabneyi çok net hatırlıyorum...*” katılımcılardan K1 “*...Benim savunmam Zoom üzerinden oldu. Tez danışmanım savunmaya girmeden önce hocalarının söylediklerini, hatalarımı not al ve savunma bittikten sonra ilk iş düzelt.*” olarak ifade etmiştir.

Tez Danışmanına İlişkin Bulgular

Yol Gösterici Bir Tez Danışmanından Elde Edilen Kazanımlara İlişkin Bulgular

■ Sekil 4

Yol Gösterici Bir Tez Danışmanından Elde Edilen Kazanımlara İlişkin Kod ve Alt Kodlar

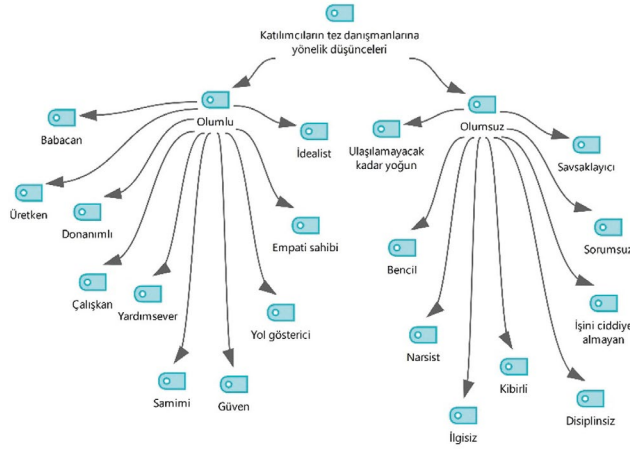

Tez danışmanı temasının ilk kodu olan yol gösterici bir tez danışmanından elde edilen kazanımlar, derin metodoloji bilgisi, akademik metin yazma yeteneği, eleştirel bakış açısı, alana dair bilgi ve deneyim ve özgüven gelişimi olmak üzere 5 alt koddan oluşmaktadır. Katılımcıların yol gösterici bir tez danışmanından elde ettiği kazanımlara bakıldığında alan ve metodoloji bilgisinin yanı sıra kişisel gelişime dair katılardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan K2 “*Makaleleri ve bilimsel çalışmalarına baktığımda çok gerçekçi yorumlar yapabiliyorum bundan tez konusu olabilir ya da bu akademiye hiçbir şey katmamış gibi bu konuda bana çok büyük bir özgüven kattığını söylemem mümkün aynı zamanda akademik yazma yeteneğini kattığını söyleyebilirim.*” olarak ifade ederken K5 “*Danışmanlığımın başladığı andan itibaren kendimi çok geliştirdiğimi düşünüyorum onun sayesinde akademik anlamda çok fazla eser ortaya koyma fırsatım oldu çok fazla konferanslara katıldım bazen ya ben gerçekten burada olabilecek durumda birimiyim bir çok konferansta konuşmacı olarak yer aldığımı hatırlıyorum bana o güveni çok vermişti.*” sözleri ile ifade etmiştir.

Katılımcıların Tez Danışmanına Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular

■ Sekil 5

Katılımcıların Tez Danışmanına Yönelik Düşüncelerine İlişkin Kod ve Alt Kodlar

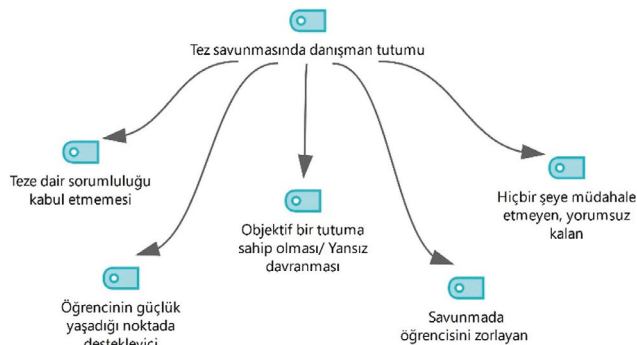

Tez danışmanı temasının ikinci kodu olan katılımcıların tez danışmanına yönelik düşünceleri olumlu ve olumsuz olmak üzere 2 alt kod altında bir araya getirilmiştir. Katılımcılar bu tanımlamaları tez danışmanının kişiliğinden, akademik kariyerinden ve öğretici kimliğinden bağımsız olarak yalnızca tez süreci içindeki tutuma bağlı gerçekleştirmişlerdir. Katılımcılardan K7 bu durumu “Öğretmenlik olarak iyi olmak ve insan olarak iyi olma durumu birbirinden çok farklı. Bunun yanı sıra çok iyi bir öğretici olmanız çok iyi bir tez danışmanı olmayı beraberinde getirmeyebiliyor.” Olarak ifade ederken, K6 tez danışmanının dönem içerisindeki tutumunun önemini “Tez danışmanı akademisyenliği öğreten biri olmalı. Yani yalnızca bunu yaz, bunu ekle, bunu buradan çıkar. Bu böyle olmaz diyen biri olmamalı. Bir akademisyenin de nasıl bir kişiliğe sahip olması gerektiğini, nasıl düşünmesi gerektiğini, nasıl iletişim kurması gerektiğini öğretmeli.” sözleri ile ifade etmiştir.

Tez Savunmasında Danışman Tutumuna İlişkin Bulgular

■ Sekil 6

Tez Savunmasında Danışman Tutumuna İlişkin Kod ve Alt Kodlar

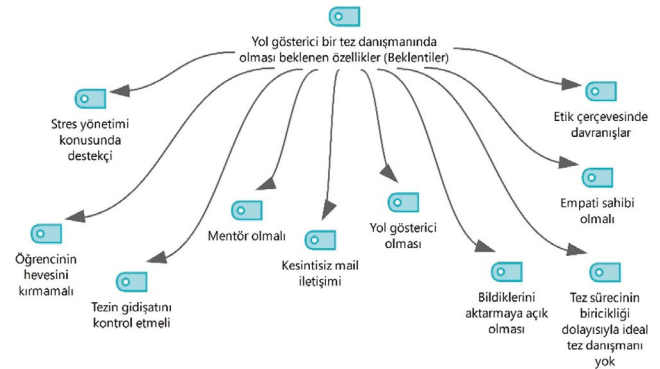

Tez danışmanı temasının üçüncü kodu olan tez savunmasında danışman tutumu, teze dair sorumluluğu kabul etmemesi, öğrencinin güçlük yaşadığı noktada destekleyici, objektif bir tutuma sahip olması/yansız davranması, savunmada öğrencisini zorlaması ve hiçbir şeye müdahale etmeyen, yorumsuz kalan bir tutuma sahip olması üzere 5 alt koddan oluşmaktadır. Katılımcılardan K2 bu süreci “Tez savunmasında hoşuma giden en önemli durum danışmanımın objektif bir tutum ile teze yaklaşmasıydı ne çok üzerime geldi ne de çok koruyucu bir tutum takındı ‘Ben seni orada tanıtmıyor gibi yapacağım, etik olan değerli olan budur.’ dedi ‘Sen yazdın ben yalnızca sana yardımcı oldum, ben soracağım sen de bana cevaplar vereceksin.’ dedi. Tez savunması ile ilgili hiç tecrübem yoktu, genelde bu tarz sorularla karşılaşırısın gibi örnekler verdi eleştirmesi gereken yerde eleştirdi yani yapıcı eleştirilerden bahsediyorum. Benim için çok güzel ve iyi bir süreçti.” olarak ifade ederken, katılımcılardan K12 “Danışmanıma kızgın olmamın en önemli sebebi bu. İlgili olmamasının yanında negatif tutumunun sebebi tez savunması sırasında destekleyici olmaması. Tezin başlığını o vermişti, hipotez ve kontrol grubu tamamen onun fikirlerinden oluşuyordu. Savunma esnasında bu konuda eleştiri geldiğinde duymazdan geldi. Tez savunmasında olan başarısızlık bence yalnızca öğrencilere ait değil tez danışmanının da bunda bir sorumluluğu var ben birçok danışmanın bunu göz önünde bulundurmadığını düşünüyorum.” olarak ifade etmiştir.

Yol Gösterici Bir Tez Danışmanında Olması Beklenen Özelliklere İlişkin Bulgular

■ Sekil 7

Yol Gösterici Bir Tez Danışmanında Olması Beklenen Özelliklere İlişkin Kod ve Alt Kodlar

Katılımcıların kendi tez döneminde yaşadıkları deneyimlerinden yola çıkarak verdiği cevaplar doğrultusunda ideal tez danışmanından beklentileri yol gösterici bir tez danışmanında olması beklenen özellikler kodu altında bir araya getirilmiştir. Bu kod stres yönetimi konusunda destekçi, öğrencinin hevesini kırmamalı, tezin gidişatını kontrol etmeli, mentor olmalı, kesintisiz mail iletişimi, yol gösterici olması, bildiklerini aktarmaya açık olması, empati sahibi olmalı, etik çerçevesinde davranışlar ve tez sürecinin biricikliği dolayısıyla ideal tez danışmanı yok olmak üzere 10 alt koddan oluşmaktadır. Verilen cevaplara bakıldığında tez öğrencilerinin, danışmanında

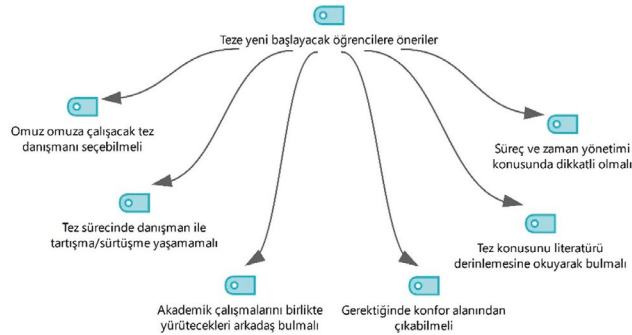
olumlu gördüğü özellikleri kendi akademik kariyerine yansıtma eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Tam tersi olumsuz görülen özellikler ise törpülenerek akademik kariyere dahil edilmektedir. Alt kodlara ait katılımcı görüşlerinden bazılarını bakıldığında, katılımcılardan K10 “Kesinlikle kendi tez danışmanımın davranışlarını örnek alıyorum ve akademisyen olursam kopyalamak istiyorum. İnsana insan gibi davranmak ve anlayış göstermek tüm eğitimlerden daha önemli. Akademik etik çerçevesinde öğrencileri için elinden geleni yapabilmeli. Öğrencinin tezini yazmamalı, ama gerekli desteği de esirgememeli.”, katılımcılardan K17 “Hocama birlikte çalışmak için bir konu önerisi ile gitmiştim ancak boş ver, gerek yok buna diyerek geçiştirmişti. Bunu söyleyen bir hocanın akademiye yeni başlayan bir öğrencinin bütün bayalini ve umudunu kırdığını düşünüyorum. Çünkü sen zaten bu yolun en başındasın. Bir bayalle ve bir enerjiyle bu işe başlıyorsun fakat hocan buna tamamen kapalı olunca hevesin kırılıyor... Öğrencinin morali, motivasyonu belki doktora duyacağı azmi söndürmemek gerek diye düşünüyorum. Destekleyici ve öğrencisiyle omuz omuza yürüyen bir danışman olması gerek.” olarak ifade ederken K2 “Bence tez danışmanı en önemlisi ulaşılabilir olmalı çünkü doktora da öyle olmasa bile yüksek lisansta sıfırdan öğrenme süreci içerisinde. Aslında akademiye adım atacak kişinin rol modeli bu sayede sen oluyorsun ulaşılabilir olmalı yönlendirici hatta olumlu yönlendirici olmalı en önemli olanlardan biri hakkaniyetli olmalı.” olarak ifade etmiştir.

Tez Öğrencisine İlişkin Bulgular

Teze Yeni Başlayacak Öğrencilere Önerilere İlişkin Bulgular

■ Sekil 8

Teze Yeni Başlayacak Öğrencilere Önerilere İlişkin Kod ve Alt Kodlar

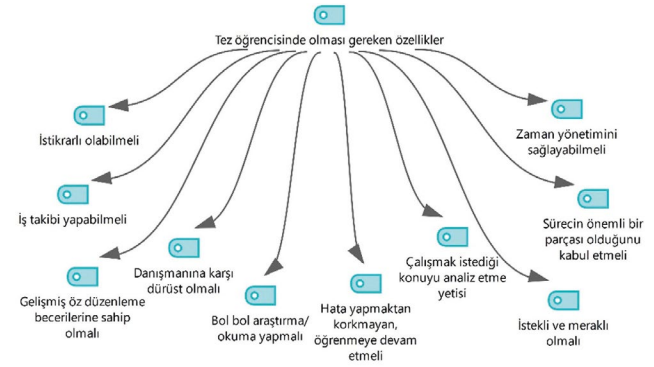
Tez öğrencisi temasının ilk kodu teze yeni başlayacak öğrencilere öneriler kodu omuz omuza çalışacak tez danışmanı seçebilmeli, tez sürecinde danışmanı ile tartışma/sürtüşme yaşamamalı, akademik çalışmalarını birlikte yürütebilecekleri arkadaş bulmalı, gerektiğinde konfor alanından çıkabilmeli, tez konusunu literatürü derinlemesine okuyarak bulmalı ve süreç ve zaman yönetimi konusunda dikkatli olmak üzere 6 alt koddan oluşmaktadır. Tez süreci içerisinde danışman seçiminin ve tez danışmanı ile devam eden ilişkinin iyi olmasına dair önerilerin yanı sıra tez öğrencisinin sorumluluklarına ve işsel motivasyon devamlılığına yönelik öneriler de ifade

edilmiştir. Katılımcılardan K11 “Tez danışmanlarımızla genelde tez sürecini güzel atlarsak tez savunmasında da sanırım biraz daha arkamızda olduklarını hissediyoruz ancak tez sürecini kötü atlatanlar daha bu sürecin kötü ilerlediğini söylüyorlar. O yüzden ben hep derim ki danışmanınız ile süreç içerisinde sakın herhangi bir sürtüşme, tartışma yaşamayın. Bu gerçekten tez savunmasında soğuk rüzgarlar estiriyor ve bu jüri tarafından hissediliyor.” olarak ifade ederken K8 “Benim üniversitemden beraber çalıştığım bir arkadaşım vardı, onunla tez sürecine aynı anda başladık. Hatta aynı kongreye katıldık ve birkaç hafta arayla mezun olduk. Böyle bir akademik arkadaşına sahip olmak çok büyük bir motivasyon. Evet hocanız iyi olmayabilir. Hatta hocanız çok iyi olabilir. Hocanızın iyi olması size iyi motivasyon verebilecek demek değil. Çünkü sizi en iyi aynı süreci yaşayan kişi anlıyor.” olarak ifade etmiştir.

Tez Öğrencisinde Olması Gereken Özelliklere İlişkin Bulgular

■ Sekil 9

Tez Öğrencisinde Olması Gereken Özelliklere İlişkin Kod ve Alt Kodlar

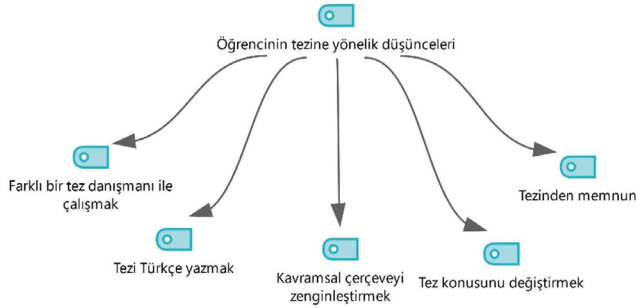

Katılımcıların tez sürecinde ilerleyişin ve tezde başarılı olmanın en önemli tarafı olarak gördüğü tez öğrencisinde olması gereken özellikler aynı isimli kodla tez öğrencisi temasının ikinci kodu olarak bir araya getirilmiştir. İstikrarlı olabilmeli, iş takibi yapabilmeli, gelişmiş öz düzenleme becerilerine sahip olmalı, danışmanına karşı dürüst olmalı, bol bol araştırma/okuma yapmalı, hata yapmaktan korkmamalı, öğrenmeye devam etmeli, çalışmak istediği konuyu analiz etme yetisi, istekli ve meraklı olmalı, sürecin önemli bir parçası olduğunu kabul etmeli ve zaman yönetimini sağlayabilmeli olmak üzere 10 alt koddan oluşmaktadır. Buna dair katılımcı görüşlerine bakıldığında K17 “Konfor alanından ve güvenli alanınızdan dışarıya çıkmaya hazır olmalısınız. Orada yalnızsınız. Ben konfor alanından ve güvenli alanından nasıl çıkılır bunu tez sürecimde öğrendim.” olarak ifade ederken katılımcılardan K6 “Tezin bir süreç olduğunu, hata yapmanın öğrenmenin bir parçası olduğunu ve o yüzden de hata yapmanın kötü bir şey olmadığını anlaması lazım.” olarak ifade etmiştir.

Öğrencinin Tezine Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular

■ Sekil 10

Öğrencinin Tezine Yönelik Düşüncelerine İlişkin Kod ve Alt Kodlar

Katılımcıların tamamı tez sürecini tamamladıktan sonra tezlerini eleştirel bir gözle tekrar okuduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencinin tezine yönelik düşünceleri aynı isimli kod altında birleştirilmiştir. Bu kod farklı bir tez danışmanı ile çalışmak, tezi Türkçe yazmak, kavramsal çerçeveyi zenginleştirmek, tez konusunu değiştirmek ve tezinden memnun olmak üzere 5 alt koddan oluşmaktadır. Katılımcılardan K4 “*Bir kere kesinlikle tez danışmanımı farklı seçerdim. Asla o konuya çalışmazdım. Tezi İngilizce yazmak beni çok yordu çünkü tezim 200 sayfaya yakındı Türkçe de yazabilirdim diyorum düşününce.*” olarak ifade ederken, K1 “*Teoriye önem verirdim. Sağlam bir teori kurarak kavramsal çerçeveyi çok daha iyi oluştururdum. Zamanın büyük kısmını teori için harcardım.*” olarak ifade etmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

“Lisansüstü Tez Danışmanlığı Yol mu keser? Yol mu açar?” başlıklı araştırma kapsamında 20 katılımcıyla gerçekleştirilen nitel analiz sonuçları incelenmiştir. Araştırmada, tez süreci, tez danışmanı ve tez öğrencisi ana temaları üzerinden elde edilen veriler derinlemesine analiz edilmiştir. Bulgular, tez sürecinin dinamiklerini ve bu süreçte danışman-öğrenci ilişkilerinin etkilerini ortaya koymaktadır. Tez danışmanlığı süreci, üç ana tema etrafında değerlendirilmiştir.

Bu temalardan ilki olan tez sürecine bakıldığında ulaşılan sonuçlar düzenli geri bildirimlerin ve yol gösterici rehberliğin tez sürecinin başarıyla tamamlanmasında kritik rol oynadığı ve tez danışmanın öğrenciye olan tutumunun ve sağladığı desteğin, öğrencinin savunma performansını doğrudan etkilediği üzerinedir. Araştırmamızın bulguları, Sadler (1989), Hattie ve Timperley (2007) ve Kleijn (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla örtüşmektedir. Bu çalışmalar, öğrencilerini öğrenme hedeflerine ulaştırabilen iyi bir tez danışmanının, tezi tamamlama aşamasında etkin bir şekilde denetlemenin ve motivasyonlarını artırmasının, tez sürecini başarıya ulaştırmanın anahtarı olduğunu ortaya koymuştur. Danışmanların bu rehberlik ve destekleyici rolü, öğrencilerin akademik başarılarını

ve sürece olan bağlılıklarını önemli ölçüde artırmaktadır (Austin & McDaniels, 2006; Dericks ve ark., 2019; Devos ve ark., 2017; Golde & Dore, 2001; Hansson & Schmidt, 2023; Kandiko Howson ve ark., 2022; Lonka ve ark., 2019; Pyhältö ve ark., 2015; Schmidt & Hansson 2018; Van Rooij ve ark., 2021; Song, 2023; Vereijken ve ark., 2018).

■ Sekil 11

Araştırmada Elde Edilen Temalar ve Kodlar

Ädel ve ark. (2023) tarafından lisans öğrencileri ve danışmanları ile yapılan araştırmada ise, yakın zamanda gerçekleştirilen çalışmalarda (Everitt & Blackburn, 2023; Everitt, 2024) ileri sürüldüğü gibi danışman ve öğrenci rollerinin statik olmaktan çok dinamik olduğu ve zaman, değişen beklentiler gibi faktörlerin bu roller üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, tez sürecinin ve danışman-öğrenci ilişkilerinin zaman içinde değişebileceğini ve esnekliğin önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Danışman ve öğrencinin rollerinin, sürecin belirli aşamalarında farklılık gösterebileceği ve bu dinamik yapının sürecin başarısına katkı sağladığı görülmüştür. Bu bağlamda değerlendirildiğinde araştırmamızın bulguları da danışman-öğrenci ilişkisinin hem sabit bir rehberlik ve destek sağlama rolünü hem de zaman içinde değişen dinamik bir yapıyı içermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Gerçekleştirilen bilimsel araştırmalarda (Hunter ve ark., 2007; Pearson & Kayrooz, 2004) tez danışmanlarının uzmanlık alanı bilgisi, rehberlik ve iletişim becerileri, öğrencilere destek sağlama yeteneği, etkili geri bildirim verme, motivasyon sağlama ve araştırma etiği konusunda bilinçli olma gibi özelliklerin önemine dikkat çekilmesinin yanı sıra Karampelias ve ark. (2024), Cardoso ve ark. (2022) ile Haley ve ark. (2024) çalışmalarında, tez öğrencilerine sadece tez yazma eğitimi vermekten, geleceğin bağımsız araştırmacılarını yetiştirmeye doğru bir evrimin yaşandığını vurgulamıştır. Bu yeni yaklaşım,

doktora eğitiminde öğrencilerin bağımsız araştırma yapma becerilerini geliştirmeyi ve onları akademik dünyaya hazırlamayı amaçlamaktadır. Benzer biçimde geçmiş yıllarda gerçekleştirdiği çalışması ile Karakütük'e göre (2009), üniversitelerdeki enstitülerin, öğretim üyelerinin yetiştirilmesi için geleneksel rollerinden çıkarak daha etkin bir rol üstlenmeleri gerekliliği üzerinde durulmuştur. Araştırmamızda, akademik kariyerine devam eden katılımcıların, danışmanlarının olumlu özelliklerini benimsedikleri, olumsuz özelliklerinden ise kaçınmaya özen göstererek yenilikçi yaklaşımlarda bulunduğu görülmüştür. Sonuç olarak, danışmanların bu yeni eğitim paradigmasına uyum sağlaması ve öğrencilerini bağımsız araştırmacılar olarak yetiştirmeleri, tez sürecinin ve genel olarak akademik hayat başarısında kritik bir rol oynadığını söylememiz mümkündür.

Tez sürecinde danışmanların çeşitli rolleri ile ilgili yapılan çalışmalar, bu rollerin tanımlanmasının zor olduğunu ve bağlama bağlı olduğunu öne sürmektedir. Bu roller genellikle çalışmaları denetleme, liderlik etme, bilgi sağlama ve profesyonel akıl hocası/koç olma gibi işlevlerin bir kombinasyonunu içermektedir (Bøgelund, 2015; Guarimata-Salinas ve ark., 2024; Huet & Casanova, 2022). Özellikle doktora danışmanlarının eğitim sürecindeki rollerine ilişkin çalışmalar, danışmanların kendilerini doktora öğrencilerini disiplinle tanıştıran kolaylaştırıcılar olarak gördüklerini ortaya koymuştur (Kreber, Wealer & Kanuka, 2021). Benzer biçimde çalışmamızda da tez danışmanlarının kesintisiz e-posta iletişimi, etik davranışları, mentorluk yapmaları ve liderlik özelliklerine sahip olmalarının tez süreci için değeri katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bu nedenle, hedeflenen mesleki eğitim, yüksek lisans ve doktora eğitim sonuçlarını iyileştirmek, mezunlarının modern ekonomideki toplumsal etkisini artırmak için tez danışmanlığı önemli bir ön koşuldur. Tez danışmanları, öğrencilerine disiplin bilgisi ve metodoloji konusunda rehberlik ederek, tez çalışmalarına liderlik etmelerini sağlayarak, bilgi ile profesyonel destek sunarak ve akademik gelişimlerini destekleyerek önemli bir rol oynamaktadır. Bu şekilde, lisansüstü eğitim sürecindeki etkili danışmanlık, öğrencilerin akademik ve profesyonel başarılarını artırabilir ve onların toplumsal etkilerini güçlendirebilir.

Literatürde (Pearson & Kayrooz, 2004; Hunter ve ark., 2007) tez danışmanlarının uzmanlık alanı bilgisi, rehberlik ve iletişim becerileri, öğrencilere destek sağlama yeteneği, etkili geri bildirim verme, motivasyon sağlama ve araştırma etiği konusunda bilinçli olma gibi özelliklerin önemine dikkat çekilen çalışmaların yanı sıra son yıllarda gerçekleştirilen sistematik literatür incelemesi, lisansüstü danışmanlık için beş temel alanın önemini vurgulamıştır: değerlendirme, iletişim, geri bildirim, etik, ve öğrenme ve denetim (Davidsson & Stigmar, 2023). Araştırmamız sonucu elde edilen bulgular da lisansüstü tez danışmanlığı süreçlerinin etkinliğini artırmak ve öğrencilerin yetkinliklerini geliştirmek için bu beş alanın önemli olduğunu desteklemektedir.

Tez sürecindeki olumsuz danışman-öğrenci ilişkilerinin, öğrencinin tez yazma ve savunma sürecindeki zorluklarını artırdığı gözlemlenmiştir. Bu ilişkilerde yaşanan iletişim eksiklikleri, danışmanın yetersiz rehberlik yapması ve beklenen desteğin alınamaması gibi sorunlar, öğrencinin tez sürecindeki ilerleyişini olumsuz etkilemektedir. Yaşanan tüm bu olumsuzlukların, tez yazma gibi karmaşık ve meşakkatli bir süreci daha da zorlaştırmıştır. İlgili alanyazında da benzer biçimde tez danışmanına ulaşım sağlamada yaşanan güçlükler, öğrencilerin istediği konuda çalışamaması, yetersiz geri bildirim ve danışmanın öğrencinin ilerlemek istediği alandan farklı bir alanda uzmanlığa sahip olması gibi faktörlerin tez sürecini ve başarılı bir savunmayı zorlaştırdığı görülmüştür (Bakioğlu & Gürdal, 2001; Çapurchande & Almlöv, 2024; Golde, 2005; Gregory, 2003; Kinman & Jones, 2008; Lovitts, 2002; Mason & Hickman, 2019; Karadağ & Ay, 2007; Pyhäältö ve ark., 2012; Tikkanen ve ark., 2024).

Sonuç olarak bu çalışma, tez danışmanlığının tez sürecine olan etkilerini ve bu süreçteki paydaşların (tez danışmanı ve tez öğrencisi) rollerini ve beklentilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulguları, tez danışmanlığının, öğrencilerin akademik yolculuklarında kritik bir rol oynadığını ve bu süreçte danışmanların rehberliklerinin öğrenciler için önemli kazanımlar sağladığını göstermektedir. Tez danışmanlığının ilk görüşmeden itibaren başlayan süreçte, danışmanın tutumu ve desteği, öğrencilerin motivasyonu ve tez süreçlerindeki başarıları üzerinde doğrudan etkili olmuştur. Tez sürecinin farklı aşamalarında, danışmanların ve öğrencilerin beklentileri ve algıları incelendiğinde, etkili bir tez danışmanlığının belirli özellikleri taşıması gerektiği görülmüştür. Danışmanların, öğrencilerine yönelik tutumları ve onlara sağladıkları yol gösterici desteğin yanı sıra, öğrencilerin de bu sürece aktif katılım göstermeleri ve belirli özelliklere sahip olmaları, başarılı bir tez çalışmasının temel unsurlarını oluşturmaktadır. Literatür ile tartışılarak verilen sonuçlar doğrultusunda, lisansüstü tez danışmanlık süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Tez Danışmanlarına Yönelik Öneriler:

- Tez danışmanları, öğrencileriyle yapacakları ilk görüşmeyi iyi planlamalı ve bu görüşmede öğrencinin beklentilerini, hedeflerini ve çalışma planını detaylı bir şekilde ele almalıdır.
- Tez sürecinde, düzenli aralıklarla yapılan görüşmeler ve geri bildirimler, öğrencinin çalışmalarını doğru bir şekilde yönlendirmesine yardımcı olacaktır.
- Danışmanlar, öğrencilere rehberlik ederken yol gösterici bir tutum sergilemeli ve onların bağımsız çalışma yetilerini geliştirmeye yönelik stratejiler sunmalıdır.
- Danışmanların öğrencilere daha etkili rehberlik yapabilmeleri için düzenli mentorluk eğitim programlarına katılmaları teşvik edilmelidir. Bu programlar, danışmanlık becerilerini geliştirmek ve öğrencilere daha iyi destek sağlamak için kritik önem taşır.

- Hem danışmanlar hem de öğrenciler için düzenli ve yapılandırılmış geri bildirim döngüleri oluşturulmalıdır. Öğrencilerin danışmanlarından aldıkları geri bildirim yanı sıra, danışmanlar da öğrencilerden geri bildirim almalıdır. Bu, karşılıklı olarak süreçlerin iyileştirilmesine yardımcı olabilir.
- Danışmanların sadece tez yazma sürecine odaklanmaktan ziyade, öğrencilerin uzun vadeli kariyer hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacak bir yaklaşıma sahip olmaları teşvik edilmelidir. Bu, öğrencilere daha geniş bir perspektif kazandıracaktır.

Tez Öğrencilerine Yönelik Öneriler:

- Tez sürecinde öğrenciler, danışmanlarıyla aktif bir iletişim halinde olmalı ve düzenli olarak çalışmalarını danışmanlarına sunmalıdır.
- Tez yazım süreci boyunca, öğrencilerin kendi çalışma planlarını oluşturması ve bu plana sadık kalarak ilerlemeleri önemlidir.
- Öğrenciler, tez danışmanlarından gelen geri bildirimleri dikkate almalı ve danışmanlarının rehberliğinde çalışmalarını şekillendirmelidir.
- Danışmanlık sürecinde etik ve profesyonel standartların güçlü bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır. Danışmanlar ve öğrenciler arasındaki ilişkilerde saygı, adalet ve dürüstlük ilkeleri ön planda tutulmalıdır.

Gelecekte Yapılacak Çalışmalara Öneriler

Bu çalışmanın bulguları, tez danışmanlığı ve tez sürecindeki paydaşların rollerine dair önemli veriler sunmakla birlikte, bu alandaki araştırmaların daha geniş ve derinlemesine yapılması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Farklı akademik disiplinlerde tez danışmanlığı süreçleri ve bu süreçlerin etkileri incelenmelidir. Bu, disiplinler arası farklılıkların ve benzerliklerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Başarılı tez süreçlerinin ortak özelliklerini belirlemek amacıyla, başarılı tez çalışmaları üzerine odaklanan araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalar, başarılı danışmanlık uygulamalarının belirlenmesine ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlayabilir.

Extended Abstract

Postgraduate Thesis Supervision: Blocks the Way or Paves the Way?

Education is a systematic learning process that helps people to comprehend and interpret changing and evolving circumstances. As stated by Özmen and Güç (2013), graduate education promotes academic and professional specialization, scientific research, and problem-solving skills. Higher education is becoming important as master's and doctoral degrees are required in various sectors and for educating academic staff (Karaman & Bakırcı, 2010; Kavgacı et al., 2012). The primary goal of graduate education is to teach scientists and generate scientific knowledge. This method fosters critical, creative, and reflective thinking skills (Başer et al., 2005; Dilci, 2019). According to Özoğlu (2010) and Sevinç (2001), the growing number of graduate students has an impact on thesis advising relationships and process quality. Effective thesis advising needs careful planning and discipline, and advisor-student teamwork is a key aspect in determining the process's effectiveness (Maor & Fraser, 1995; Schwarz, 1997).

Thesis advising is a process that supports students in developing their academic competencies while guiding them in conducting scholarly research. Students may struggle to meet academic standards and manage time and stress (Bakioğlu & Gürdal, 2001; Cryer, 1996). In this environment, advisers must take a supportive and balanced approach to student supervision (Goldstein, 2003; Ehrich and Hansford, 1999). Improving faculty members' mentoring abilities and skillfully handling the student-advisor relationship during the thesis process can raise the standard of graduate education (Karakütük, 2002; Ortaş, 2003). By examining the thesis advising process from the viewpoints of advisors and students, this study seeks to support both academic and personal development processes. Answers to the following queries will be sought within the parameters of the study:

- a. How do thesis students think about thesis counseling?
- b. What roles do students and the advisor perform in the thesis process?
- c. How should thesis students and advisors interact and communicate?

Method

Research Design

The study, which focused on graduate students' experiences throughout their thesis period, employed phenomenology, one of the qualitative research designs. This design centers on people's experiences and how those experiences shape their views (Creswell, 1998; Patton, 1990). The opinions of the participants who finished their master's or doctoral thesis procedure

served as the study's data source. Throughout their lives, people acquire a variety of experiences that shape their inner selves. Our internal knowledge is founded on facts that we are aware of but lack a thorough understanding of (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Collaborative Group

The fact that the study group's members have relevant experiences to the research issue is crucial (Patton, 2014). Twenty individuals were included in the study using maximum diversity sampling, one of the deliberate sample types that is often chosen in qualitative research, in accordance with the study's objectives. One of the study's sample selection techniques, maximum variation sampling, aims to broaden the diversity of a small sample group involved in the topic under investigation (Yıldırım & Şimşek, 2008). The conditions of graduating from different departments in different universities, having diverse titles of thesis supervisors, and finishing master's or doctoral programs were implemented, along with ensuring that the proportion of men and women in the study group was balanced.

Data Collection

Interview technique was preferred as the data collection method in the study. A semi-structured interview form was prepared through a literature review and submitted to expert opinion. The researcher identified carefully selected research questions to obtain in-depth understanding of a particular experience or event (Çelik et al., 2020). The literature review was an important step to increase the reliability and validity of the semi-structured interview form (Yıldırım & Şimşek, 2018). The semi-structured interview form offers the advantage of asking in-depth questions about the researched topic and clarifying and re-asking inadequate or difficult to understand questions. In the first part of the interview form, questions were asked to collect information about the gender of the participants, the master's or doctoral program they graduated from, the gender, age and title of their thesis advisors. In the second part, there are 16 questions developed as a result of the literature review. These questions aim to obtain in-depth information on the topic of the study.

Data Analysis

Data analysis in qualitative research involves coding and interpretation to ensure conceptual coherence and to generate meaningful insights into the subject matter (Çelik et al., 2020). The aim of this process is to produce common meanings by separating various data, combining them in detail and comparing different data (Creswell, 2013; Flick, 2013). In the analysis of qualitative research, the method of

reducing the volume of raw data obtained as a basis in the analysis of qualitative research enables to reveal the essence of the data that are widely discussed, to identify important headings and to present logical evidence on the subject by revealing the meaning of the data in an understandable way (Patton, 2014).

Results

Participants' views on the thesis process and their relationships with their advisors were categorized under three main themes and eight codes. The theme 'thesis process' included the codes: initial interview, progress, and thesis defense. The theme 'thesis advisor' included expectations, benefits of a guiding advisor, and perceptions of the advisor's attitude during the defense. The theme 'thesis student' encompassed the desired characteristics of a thesis student and their reflections on the thesis itself.

Discussion

This study examines the effects of thesis supervision on the thesis process and the roles of supervisor and student. The findings show that regular feedback (Sadler, 1989; Hattie & Timperley, 2007) and guidance (Austin & McDaniels, 2006; Dericks et al., 2019; Pyhältö et al., 2015) play a critical role in the success of the process. Counselors' attitudes towards students, the support they provide, and motivational approaches directly affect students' academic performance (Golde & Dore, 2001; Lonka et al., 2019). Studies reveal that advisor-student roles can change over time and the dynamic nature of the process is important (Ädel et al., 2023; Everitt & Blackburn, 2023). It has been emphasized that thesis supervision is not only about guiding thesis writing but also about training independent researchers (Karampelias et al., 2024; Cardoso et al., 2022). In this context, thesis advisors' disciplinary knowledge, communication skills, and their ability to provide effective feedback play an important role (Hunter et al., 2007; Pearson & Kayrooz, 2004;).

Weak advisor-student connections during the thesis process have also been found to impede students' academic development. The thesis process is severely hampered by elements like poor feedback, a lack of communication, and an advisor who is not qualified for the student's field of study (Bakioğlu & Gürdal, 2001; Capurchande & Almlöv, 2024; Pyhältö et al., 2012). These drawbacks further complicate the lengthy and intricate process of producing a thesis (Golde, 2005; Lovitts, 2002). The study's conclusions suggest that thesis advisors should carefully design the procedure, offer frequent feedback, and take a stance that prepares their students to be independent researchers. Mentoring training participation should be promoted, and supervisors should assist students in developing their academic careers in addition to producing theses. Students ought to take an active role in the process, design their own study schedules,

and consider their advisors' input. It is advised that future studies look at thesis advising procedures across many academic fields and find traits that effective thesis studies have in common. Academic advising procedures can be made more effective, especially by identifying and sharing excellent advising approaches.

Kaynakça

- Ädel, A., Skogs, J., Lindgren, C. & Stridfeldt, M. (2023). The supervisor and student in bachelor thesis supervision: A broad repertoire of sometimes conflicting roles. *European Journal of Higher Education*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/21568235.2022.2162560>
- Akbulut, H. İ., Çepni, S. & Şahin, Ç. (2013). Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: Eğitim fakültesi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 50-69.
- Austin, A. E. & McDaniels, M. (2006). Preparing the professoriate of the future: Graduate student socialization for faculty roles. *Higher education: Handbook of theory and research*, 397-456. https://doi.org/10.1007/1-4020-4512-3_8
- Bakioğlu, A. & Gürdal, A. (2001). Lisansüstü tezlerde danışman ve öğrencilerin rol algıları: Yönetim için göstergeler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 9-18.
- Başer, N., Narlı, S. & Gürhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarında yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(17), 415-421.
- Bøgelund, P. (2015). How supervisors perceive PhD supervision: and how they practice it'. *International Journal of Doctoral Studies*, 10, 39-55. <https://doi.org/10.28945/2096>
- Capurchande, R. & Almlöv, C. (2024). 'Am I nobody?' An exploratory study on power relations in doctoral co-supervision in Mozambique. *Critical African Studies*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/21681392.2024.2303687>
- Cardoso, S., Santos, S., Diogo, S., Soares, D. & Carvalho, T. (2022). The transformation of doctoral education: A systematic literature review. *Higher Education*, 84(4), 885-908. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00805-5>
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Sage Journals.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative research & evaluation methods*. Sage Journals.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Sage Journals.
- Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*. Sage Journals.
- Cryer, P. (2006). *The research student's guide to success*. McGraw-Hill Education.
- Çarpar, M. C. (2020). Sosyolojide iki niteliksel desen: fenomenolojik ve etnografik araştırma. *The journal of social science*, 4(8), 689-704. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.750923>
- Çelik, H., Baykal, N. B. & Memur, H. N. K. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406.
- Davidsson, E. & Stigmar, M. (2023). A literature review of content elements in supervision training courses. *London Review of Education*, 21(1), 1-16. <https://doi.org/10.14324/LRE.21.1.40>
- Dericks, G., E. Thompson, M. Roberts, M. & Phua, F. (2019). Determinants of Phd Student Satisfaction: The Roles of Supervisor, Department, and Peer Qualities. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 44(7), 1053-1068. <https://doi.org/10.1080/02602938.2019.1570484>
- Dilci, T. (2019). A study on validity and reliability of digital addiction scale for 19 years or older. *Universal Journal of Educational Research*, 7(1), 32-39. <https://doi.org/10.13189/ujer.2019.070105>
- Ehrich, L. C. & Hansford, B. (1999). Mentoring: Pros and cons for HRM. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 37(3), 92-107. <https://doi.org/10.1177/103841119903700307>
- Eskici, M. & Çayak, S. (2017). Eğitim bilimleri anabilim dalında yapılan yüksek lisans tezlerine genel bir bakış. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 211-226.
- Erdem, A. R. (2012). Bilim insanı yetiştirmede araştırma eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 166-175.
- Everitt, J. (2024). Learning from doctoral supervisors' and candidates' reflections on a supervisory model. *Innovations in Education and Teaching International*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/14703297.2024.2343831>
- Everitt, J. & Blackburn, C. (2023). Using stimulus material to explore how supervisors and candidates clarify expectations during the research supervision process in England. *International Journal of Doctoral Studies*, 18, 025-053. <https://doi.org/10.28945/5081>
- Flick, U. (2013). *The SAGE handbook of qualitative data analysis*. Sage Journals. <https://doi.org/10.4135/9781446282243>
- Golde, C. M. & Dore, T. M. (2001). *At cross purposes: What the experiences of doctoral students reveal about doctoral education*. Pew Charitable Trusts.
- Golde, C. M. (2005). The role of the department and discipline in doctoral student attrition: Lessons from four departments. *The Journal of Higher Education*, 76(6), 669-700. <https://doi.org/10.1080/00221546.2005.11772304>
- Goldstein, H. (2003). *Facilitating success among new faculty: approaches to mentoring*. The Council of Academic Programs in Communication Sciences and Disorders. Visions and Strategies Beyond Standards. Minneapolis, 9-12 April 2003, 139- 149.
- Gregory, D. G. (2003). Leaving the ivory tower: The causes and consequences of departure from doctoral study. *Contemporary Sociology*, 32(2), 247. <https://doi.org/10.2307/3089631>
- Guarimata-Salinas, G., Carvajal, J. J. & Jiménez López, M. D. (2024). Redefining the role of doctoral supervisors: a multicultural examination of labels and functions in contemporary doctoral education. *Higher Education*, 1-26. <https://doi.org/10.1007/s10734-023-01171-0>
- Haley, A., Holmqvist, M. & Johansson, K. (2024). Supervisors' competences from doctoral students' perspectives—a systematic review. *Educational Review*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/00131911.2024.2306938>
- Hansson, E. & Schmidt, M. (2023). "A small pawn in a big game": an exploration of doctoral students' experience of co-supervisory relationships. *Journal of Further and Higher Education*, 47(9), 1169-1181. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2023.2231352>
- Hattie, J. & H. Timperley. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*. 77(1), 81-112. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>
- Huet, I. & Casanova, D. (2022). Exploring the professional development of doctoral supervisors through workplace learning: A literature review. *Higher Education Research & Development*, 41(3), 774-788. <https://doi.org/10.1080/07294360.2021.1877629>

- Hunter, A. B., Laursen, S. L. & Seymour, E. (2007). Becoming a scientist: The role of undergraduate research in students' cognitive, personal, and professional development. *Science education*, 91(1), 36-74. <https://doi.org/10.1002/sce.20173>
- Karampelias, C., Stigmar, M. & Auer, N. (2024). Behind the scenes of doctoral success: a mixed methods approach to exploring PhD supervision courses in Swedish higher education institutions. *Studies in Higher Education*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/03075079.2024.2364066>
- Kandiko Howson, C., Kinchin, I. M. & Gravett, K. (2022). Belonging in science: Democratic pedagogies for cross-cultural PhD supervision. *Education Sciences*, 12(2), 121. <https://doi.org/10.3390/educsci12020121>
- Karadağ, N. & Özdemir, S. (2017). Türkiye'de doktora eğitimi sürecine ilişkin öğretim üyelerinin ve doktora öğrencilerinin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 267-281.
- Karakütük, K. (2002). Lisansüstü öğretimin sorunları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 7, 65-75.
- Karakütük, K. (2002). *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme lisansüstü öğretimin planlaması*. Anı Yayıncılık.
- Karakütük, K. (2009). *Türkiye lisansüstü öğretim sistemi*. Pegem Akademi, 521-545.
- Karaman, S. & Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114. <https://doi.org/10.19129/sbad.171>
- Kavgacı, H., Sezgin, F., Kılınç, A. Ç. & Aslan, H. (2012). Eğitim denetmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 175-191. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.218>
- Kleijn, R. A., Meijer, P. C., Brekelmans, M. & Pilot, A. (2015). Adaptive research supervision: exploring expert thesis supervisors' practical knowledge. *Higher Education Research & Development*, 34(1), 117-130. <https://doi.org/10.1080/07294360.2014.934331>
- Kinman, G. & Jones, F. (2008). A life beyond work? Job demands, work-life balance, and wellbeing in UK academics. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 17(1-2), 41-60. <https://doi.org/10.1080/10911350802165478>
- Kreber, C., Wealer, C. & Kanuka, H. A. (2021). Similarities and differences in how supervisors at Canadian and UK institutions understand doctoral supervision. *International Journal of Doctoral Studies*, 16, 657-688. <https://doi.org/10.28945/4870>
- Lonka, K., Ketonen, E., Vekkaila, J., Lara, M. C. & Pyhältö, K. 2019. Doctoral students' writing profiles and their relations to well-being and perceptions of the academic environment. *Higher Education*, 77(4), 587-602. <https://doi.org/10.1007/s10734-018-0290-x>
- Lovitts, B. E. (2002). *Leaving the ivory tower: The causes and consequences of departure from doctoral study*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Lyons, W., Scroggins, D. & Rule, PB (1990). Lisansüstü eğitimde mentor. *Yüksek Öğretim Çalışmaları*, 15(3), 277-285. <https://doi.org/10.1080/03075079012331377400>
- Maor, D. & Fraser, B. (1995). *A Case study of postgraduate supervision in a natural science department*. American Educational Research Association, 18-22 April 1995.
- Mason, A. & Hickman, J. (2019). Students supporting students on the PhD journey: An evaluation of a mentoring scheme for international doctoral students. *Innovations in Education and Teaching International*, 56(1), 88-98. <https://doi.org/10.1080/14703297.2017.1392889>
- Mathews, P. (2003). Academic mentoring: enhancing the use of scarce resources. *Educational Management Administration Leadership*, 31(3), 313-334. <https://doi.org/10.1177/0263211X03031003007>
- Ortaş, İ. (2003). Bilgi çağında Türkiye üniversitelerinin sorunları-3. *Üniversite ve Toplum*, 3(2), 1-3.
- Özmen, Z. M. & Güç, F. A. (2013). Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: Durum çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 214-219.
- Özoğlu, M. (2010). *Türkiye'de öğretmen yetiştirme sisteminin sorunları*. SETA Vakfı Yayınları.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Sage Journals.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Pegem Akademi.
- Pearson, M. & Kayrooz, C. (2004). Enabling critical reflection on research supervisory practice. *International Journal for Academic Development*, 9(1), 99-116. <https://doi.org/10.1080/1360144042000296107>
- Pyhältö, K., Toom, A., Stubb, J. & Lonka, K. (2012). Challenges of becoming a scholar: A study of doctoral students' problems and well-being. *International Scholarly Research Notices*, 20(1). <https://doi.org/10.5402/2012/934941>
- van Rooij, E., Fokkens-Bruinsma, M. & Jansen, E. (2021). Factors that influence PhD candidates' success: the importance of PhD project characteristics. *Studies in Continuing Education*, 43(1), 48-67. <https://doi.org/10.1080/0158037X.2019.1652158>
- Sadler, D. R. 1989. Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional Science* 18(2), 119-44. <https://doi.org/10.1007/BF00117714>
- Sands, R. G., Parson, L. A. & Duane, J. (1991). Faculty mentoring faculty in a public university. *The Journal of Higher Education*, 62(2), 174-193.
- Sayan, Y. & Aksu, H. H. (2005). Akademik personel olmayan lisansüstü eğitim yapan bireylerin karşılaştıkları sorunlar üzerine bir çalışma: Dokuz Eylül Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi durum belirlemesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59-66.
- Schwandt, T. A. (1997). Reading the "problem of evaluation" in social inquiry. *Qualitative Inquiry*, 3(1), 4-25. <https://doi.org/10.1177/107780049700300101>
- Song, S. (2023). Chinese students and the experience of international doctoral study in STEM. *Journal of International Students*, 13(2), 212-215.
- Suna, Ç., Karadağ, R. & Selanik Ay, T. (2007). *Yüksek lisans programı öğrencilerinin bilimsel araştırma sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri*. Eğitim bilimleri enstitüsü III. lisansüstü eğitim sempozyumu bildiriler Kitabı, Eskişehir.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R. & Fırat, N. Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 429-452.

- Sevinç, B. (2001). Türkiye’de lisans üstü uygulamaları eğitim, sorun ve öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES)*, 34(1), 125-137.
- Sezgin, F., Kılınç, A. Ç. & Kavgacı, H. (2012). Yüksek lisans öğrencilerinin iyi bir tez danışmanından beklentilerine ilişkin nitel bir çalışma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 129-148. <https://doi.org/10.12780/UUSBD129>
- Tikkanen, L., Anttila, H. & Pyhälö, K. (2024). How does supervision influence a doctoral supervisor’s occupational wellbeing? *European Journal of Higher Education*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/21568235.2024.2314470>
- Tonbul, Y. (2017). Sosyal bilimler enstitülerinin lisansüstü eğitimin niteliğini artırmadaki rolü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1, 150-162.
- Tosun, İ. (2001). Bilim adamı yetiştirme lisansüstü eğitim. *TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri*, 7(1).
- Varış, F. (1972). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Pozitif bilimlerin temel ve uygulamalı alanlarında. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES)*, 5(1), 51-74. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000336
- Vereijken, M. W., van der Rijst, R. M., van Driel, J. H. & Dekker, F. W. (2018). Novice supervisors’ practices and dilemmatic space in supervision of student research projects. *Teaching in Higher Education*, 23(4), 522-542. <https://doi.org/10.1080/13562517.2017.1414791>
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 213-232. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227345>
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.*

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayınlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / *Publisher’s Note: The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.*

